

רשימות

בפרשת השבוע

בחקתי

פרק כ"ו פסוק ג'

אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו

רש"י: "אם בחקתי תלכו" - יכול זה קיום המצות כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו הרי קיום המצות אמור הא מה אני מקיים אם בחקתי תלכו שתהיו עמלים בתורה.

"ואת מצותי תשמרו" - הוּו עמלים בתורה על מנת לשמור ולקיים כמו שנאמר (דברים ה) ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם.

ראשית צריך להבין מה הראיה של רש"י מהפסוק שתהיו עמלים בתורה, אולי כוונת הפסוק הוא שתלמדו את המצוות כדי לקיים את המצוות, גם בלי עמל ויגיעה? עוד קשה בד"ה הבא של רש"י שכתב "הוּו עמלים בתורה על מנת לשמור ולקיים", מדוע אין מספיק ללמוד על מנת לשמור ולעשות?

עוד צריך ביאור מה שנאמר בפסוק הבא על השכר המגיע לעמלי התורה וחלק ממנו על פי דברי התורת-כהנים המובא ברש"י לקמן הוא שעץ השדה שהם אילני סרק יתנו פרי, דבר זה צריך ביאור בשביל מה צריך לשנות את הטבע באופן חזק כל כך, האם אין די בשכר הנאמר בפסוקים אלו? שהדיש יהיה מרובה וכן אוכל קמעא ומתברך במעיו וכדומה?

על לימוד זה מובא בשפתי חכמים שהדיוק הוא מאריכות לשון הפסוק שנאמר בפסוק "עץ השדה", ומדוע לא נאמר בפסוק בקצרה והעץ יתן פרי, מכאן לומדים חז"ל שאין זה עץ פרי רגיל אלא סרק, אך קשה על זה שבהמשך הפרשה באמצע התוכחה (כו כ) גם נאמר באריכות "ועץ הארץ לא יתן פרי", ושם מדובר על עצי פרי למאכל שלא יתנו פריים, אם כן רואים שגם שם הפסוק לא כותב סתם עץ אלא הפסוק מיחס אותו למקום גידולו, וכאן חז"ל למדו שיש לימוד מיוחד בזה שנאמר כאן "עץ השדה יתן פרי" וכמו שנראה להלן.

יש להביא עוד ראייה לדרשת חז"ל גם מחשבון הגימטריה, שהרי הגימטריה של "עץ השדה" (474) עולה למנין "זה (או "הוא") אילני סרק" (474 עם הכולל), ואפשר גם לומר לפי לשון הפסוק "ועץ השדה" שהוא בגימטריה (480) עולה למנין "זהו אילני סרק" (480 עם הכולל).

לתרץ את כל העניין י"ל שהלימוד הוא מלשון הפסוק הוא "תלכו", שלכאורה מדוע נקט לשון דוקא הליכה, מדוע לא נאמר אם את חקתי תלמדו? [ואין כאן הכוונה למצוות "ובלכתך בדרך", כי אין מזכיר כאן את שאר סוגי שינון התורה שהם "ובשכבך ובקומך"], אלא רואים שמדובר כאן על הליכה של תורה הנובעת מעמל התורה, שמכיון שהוא עמל ויגע בתורה ממילא הוא חושב כל הזמן על מה שלומד גם בלכתו בחוץ, כיון שרק דברים אלו מעסיקים את מוחו, ולכן רק מי שהוא עמל בתורה הוא לא רק יקיים את המצוות אלא גם ישמור עליהם, כמו ששומר על חפץ היקר לו, כיון שזה מאוד חשוב לו ולכן הוא גם עמל בדבר ויודע את גודל ערך הדבר.

ומצינו גם בפרשת המן שיש שכר ללומדי תורה וכמו שנאמר שם שהקב"ה צוה שיניחו צנצנת מן למשמרת לדורותיכם, שאם יאמרו בדורות הבאים שאין הם יכולים ללמוד כי אין להם פרנסה, אז שיראו להם את צנצנת המן, לכן האדם שעמל בתורה בכל מקום מזונתו נמצאים לידו, גם כשהולך בשדה יוכל להמשיך ללמוד שם על ידי שעץ השדה הסרק יתן פריו ויכול לאכול מיד, [כי תבואת השדה לרוב צריך לתקנה כדי שיהיה ראויה למאכל, כגון חיטים ושעורים, מה שאין כן פירות האילן הם מזומנים לאכילה מיד], ולכן נאמר כאן "עץ השדה", שדוקא בשדה שאין שם עצי פירות אחרים, גם שם ימצא את מאכלו.

ועשיתם אותם

רבים שואלים מדוע הפסוק צריך להוסיף ולומר "ועשיתם אתם" לאחר שכבר אמר "אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו", הרי חלק מללכת בחוקים הוא לעשות אותם?

י"ל שהפסוק מדבר לסוג של אנשים האומרים שהעיקר בקיום המצוות זה הכוונה בלב והאמונה בלב, ובזה הם שומרים על המצוה, ואין צורך לעשות את המצוה בפועל, לכך בא הפסוק ואומר "ועשיתם אותם".

פרק כ"ו פסוק ד'

ועץ השדה

רש"י: הן אילני סרק, ועתידין לעשות פירות.

י"ל שעל תבואת הארץ לא אמר שעתידין לעשות פירות, כיון שעדיף שאדם לא יאכלם שהרי הוא נצרך למאכל הבהמות, כמו דשא פשוט שהוא לא למאכל אדם, הריהו משמש בתור מאכל לבהמות שהם אוכלים את עשב הארץ, וממילא הוא דבר הנצרך מאוד גם לאדם, שכך יהיו להם בשר ומאכלי חלב.

פרק כ"ו פסוק י'

ואכלתם ישן נושן

רש"י: הפירות יהיו משתמרין וטובים להתיישן שיהא ישן הנושן של שלש שנים יפה לאכול משל אשתקד.

פירוש שיהא נס גדול בפירות שתמיד מרקיבין מהר וכאן יהיו טובים לשנה ולשנתיים, ועוד נס שני שהפירות הישנים יותר מלפני שנתיים הם יהיו טובים יותר מהפירות שלפני שנה דוגמת יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו.

קשה לשם מה צריך את הנס השני שהוא נס בתוך נס שלא רק שלא ירקב אלא גם ישתבח עם הזמן, האם לא די בנס זה שהפירות לא ירקבו ויהיו ראויים לשימוש, והרי מדובר כאן בפירות שאין דרכן ליישן?

י"ל שאמנם הוא נס גדול שלא ירקב אך כיון שיש לו פירות מאשתקד שגם לא הרקיבו הרי הוא ישתמש בהם כיון שהם פחות ישנים, וכדי שישתמש גם בפירות היותר ישנים לכן נעשה נס שיהיו יותר טובים ורק אז ישתמש בהם.

מתוך הספר רשימות בפרשת השבוע לרב הופנר

הערות והארות על הכתוב כאן יתקבלו ברצון במייל שכתובתו

haseforim@gmail.com